

EL CULTIU DE LA PLANTA ORNAMENTAL

Josep M. Gel
Enginyer Tècnic Agrònom



Monstera deliciosa (Philodendrum). Costella d'Adam.

Amb el nom de plantes ornamentals anomenem tota planta que de petita és cultivada amb torretes o testos i que, com diu el nom mateix, serveix per ornamentar les cases o jardins.

Els botànics les classifiquen en nombroses famílies, cada una de les quals reuneix les que presenten unes característiques semblants; així, buscant entre les més conegudes, trobem les famílies: Palmàcies, Aràcies, Bulboses, Vivàcies, Cactàcies, Orquidàcies, Bromeliàcies, etc.

Per un costat, les plantes que hom cultiva en el Maresme les podríem classificar, segons llurs característiques particulars, en dos grups:

1. Plantes de flors, que són decoratives pels colors d'aquestes.
2. Plantes verdes, en les que tenen més importància les fulles que les mateixes flors.

Per l'altre costat, segons necessitats de temperatura, les classificarem en dos sub-grups:

1. Plantes fredes, que són les que viuen a les nostres terrasses, jardins, eixides, etc.
2. Plantes calentes, que en un cert moment o durant tot el seu cultiu necessiten d'unes proteccions com poden ésser umbracles o hivernacles i que en la major part dels casos se'ls dona una mica de calefacció perquè si bé baixés la temperatura per sota d'un mínim la planta arribaria a morir o deixaria de realitzar les seves funcions (temperatura crítica).

Com a plantes de flor i fredes, les més corrents són: Prímula, Gerani, Ciclamen, Petúnia, Clavell moro, Hortènsia, Gardènia, Roser, etc.

Com a plantes de flor i calentes hom cultiva: Begònia, Cinerària, Clívia, Azalea, Ponsètia, Santapàulia, etc.

Cultiu de bromeliàceas.



Entre les plantes verdes i fredes hi trobem: Aràlia, Esparraguera, Araucària, Phoènix, Heura, etc.

Per últim, les plantes verdes i calentes més corrents són: Cròton, Falguera, Ficus, Philodendron, Pothos, Cactus, Bromèlia, Dieffenbàchia, Kèntia, Dracaena, Adiant, etc.



Hortensia grandiflora.

En aquests moments en el Maresme, els floricultors cultiven totes les plantes ornamentals, tant si són fredes com calentes, sota umbracles o hivernacles, doncs el risc que corren en el seu cultiu és menor i no estan tan pendents del clima.

AJUTS AL CREIXEMENT

Tota planta ornamental, per poder ser cultivada al Maresme, necessita uns ajuts, els més importants dels quals són els hivernacles, els substrats i els adobs.

Els hivernacles.

Totes les plantes, en la seva creixença, estan supeditades a uns factors de creixement la barreja de tots els quals fa que les plantes es desenvolupin.

Els factors més importants són la temperatura, la llum i la humitat.

La funció dels hivernacles és la de crear un microclima més adient per a les plantes i ajudar a que creixin en les condicions més semblants a les naturals del lloc d'on són oriündes.

Existeixen molts models d'hivernacles. Els automàtics de ferro i vidre amb calefacció, que ells mateixos controlen la temperatura amb els seus termostats i termòmetres, la llum i la humitat: són els més costosos i hom els dedica a les

plantes més delicades. També hi ha els hivernacles de plàstic rígid (polièster) i els de plàstic tou (polietilè o P.V.C.) dedicats a plantes menys exigents. Per últim, els humbracles, no tenen altra funció que la de protegir a la planta dels vents i treure una mica de llum fent que el sol no cremi les fulles i les flors de les plantes més petites.



Aralia. Fatsia japonica.

Substrats i adobs.

Amb la paraula substrat resumim tot tipus de terra ja sigui orgànica, sintètica o natural que hom posa dintre les torretes o testos per fer, en primer lloc, de suport a les plantes i, en segon lloc, per tenir una reserva d'elements nutritius que després les arrels, segons les necessitats d'alimentació, tindran cura de subministrar a les parts aèries de les plantes.

Les característiques principals de tot bon substrat són:

1. Que sigui porós.
2. Que tingui una bona retenció d'aigua i al mateix temps, l'aire necessari perquè les arrels no s'asfixiïn.
3. Que sigui estable en tot el cultiu de la planta.
4. Que tingui una bona capacitat d'intercanvi de cations, excepte en el cas de cultiu hidropònic.

Aphelandra squarrosa.



Les barreges de diversos components en diferents percentatges és el que utilitza cada productor, que intenta així crear el substrat que creu que li va millor.

Els substrats més utilitzats són:

Naturals: Torbes marrons; terra de bosc; fulles de bosc; sorra de rius; fèms de vaca, cavall o porc.

Sintètics: Perlita, vermiculita, argiles expandides, polièster expandit.

Els adobs són nutrients que el productor aporta a la planta, o bé incorpora en el substrat abans de la plantació o durant el cultiu —en petites dosis periòdicament— o bé de forma foliar perquè siguin les fulles les que rebin directament els nutrients.

Els adobs estan classificats en dos grans grups:

Macronutrients: Nitrògen, fòsfor, potasa, calci, sofre.

Micronutrients: Ferro, coure, magnesi, manganès, molibdè, bor, zenc.

EL PROCÉS DE CULTIU

El procés de cultiu de tota planta ornamental el podríem resumir en tres períodes:

Arrelament —tradicional o in vitro— / Creixement / Aclimatació i venda.

L'arrelament tradicional.

Dins els sistemes d'arrelament podem diferenciar el de germinació de llavors i el de multiplicació vegetativa.

Com la major part de sectors, l'agricultura està evolucionant molt ràpidament i cada vegada són més les tècniques noves que posen els pagesos en marxa. Si fem aquí una mica d'història, podem dir que no fa gaires anys hi havia plantes que a l'hora de fer-les multiplicar presentaven molts problemes.

Túnel d'arrelament de Pothos (Scindapsus aureus).





J.M. Gel

Hivernacle de producció, amb cultiu de pothos a primer terme.

Les plantes autòctones, o bé les de llocs amb clima semblant al d'aquí no tenien cap problema. Els problemes, però, venien quan hom intentava fer multiplicar o fer germinar plantes de clima tropical, o de clima fred, les quals presentaven taxes de multiplicació molt baixes i insegures. Per augmentar les taxes de multiplicació hom emprava dos sistemes: per a la multiplicació vegetativa hom feia les "marcotes", i per a la germinació de granes hom emprava els "llits calents".

Els "llits calents" consistien en uns caixons en el fons dels quals hom posava de 20 a 30 cms. de fems de cavall o vaca molt frescos i damunt d'ells de 10 a 15 cms. de sorra, que és on anaven les granes. La finalitat dels fems era aprofitar la fermentació i donar calor perquè les granes germinessin.

Els sistema de les "marcotes" consistia en posar unes bosses de terra a una branca, després de fer un tall a aquesta, perquè d'allí traiés arrels.

Com hom pot suposar, aquests sistemes no eren molt segurs i donaven peu a moltes enrabiades. Tot això es va solucionar amb l'aparició al mercat de les primeres calefaccions que, junt amb l'aplicació de les hormones d'arrelament i els nous substrats, varen simplificar molt els antics sistemes, podent afirmar que avui dia un 70-80 per cent de plantes es poden fer arrelar o fer germinar amb molt bons resultats.

La germinació de granes actualment es realitza dintre d'hivernacles en les banquetes aixecades uns 80 cms. de terra i amb la calefacció o bé per dintre el substrat, o bé directament sobre les banquetes. La germinació també hom pot fer-la en caixes de 35x50 cms. per fer més fàcil la manipulació. El substrat més adequat és la barreja de torba amb sorra o perlita.

La multiplicació vegetativa és més complexa, però actualment la tècnica més usada és la de tenir més seccions de plantes mares, de les quals hom treu el màxim d'esqueixos que, un cop arrelats i fets créixer, seran les noves plantes per vendre; com hom pot suposar, s'escolliran els millors esqueixos. L'altra secció important d'aquesta tècnica és l'hivernacle d'arrelament, que ha de reunir les condicions òptimes de sanitat, temperatura, llum i humitat, doncs això farà que els percentatges d'arrelament quasi siguin els màxims.

El temps d'arrelament varia molt segons el tipus d'esqueix; normalment oscil·la entre els 21 i 45 dies, passats els quals tindrem l'esqueix a punt per a posar-lo en els hivernacles de producció. Els substrats són molt semblants al de la germinació de granes.

La multiplicació in vitro.

Es el sistema més revolucionari de multiplicació existent actualment dintre el camp de l'agricultura. Consisteix en la

manipulació a partir d'una determinada part de la planta, sigui de meristem, brot, tros de fulla o arrel, que hom posa dintre d'un tub d'assaig que té un substrat artificial (medi) en el qual hi ha tots els elements que hauria de trobar la planta per a multiplicar-se normalment, amb la particularitat que se suprimeixen totes les hormones de creixement i se'ls dona les hormones de multiplicació necessàries perquè aquesta part de la planta doni el màxim de noves plantes i, obtingudes aquestes, hom pugui separar-les, tornar a posar en nous tubs on continuaran multiplicant-se, fins a donar el nombre de plantes que hom vol.

Aquest sistema de multiplicació cal fer-lo en un laboratori que tingui el màxim de netedat i una sèrie d'aparells molt precisos doncs, de la mateixa manera que la planta es pot multiplicar ràpidament, també té la particularitat que si hom entra una planta infectada de fongs o bacteris, aquests també es multipliquen. Aquesta tècnica la fa servir el Centre del Servei d'Investigacions Agràries de la Generalitat per a regenerar i seleccionar plantes malaltes, deixar-les sense fongs i bacteris o virus i posar-les en producció amb resultats molt bons.

Els laboratoris destinats a aquestes funcions estan dividits en dos departaments: el Laboratori pròpiament dit i la Cambra de Cultiu. En el Laboratori és on hom prepara el medi i es repiquen les plantes. La Cambra de Cultiu és una sala acondicionada, on els tubs d'assaig amb les parts de plantes són posats en estanteries per a multiplicar. Se'ls dona artificialment la llum necessària (1.500 · 3.000 lux), la temperatura estable (20 · 30 °C.) i el fotoperíode adequat perquè les plantes puguin desenvolupar les seves funcions de fotosíntesi. La intensitat de llum és donada amb uns fluorescents especials a fi de que sigui el més semblant possible



J.M. Gel

Cultiu in vitro

a la que la planta rep del sol. La temperatura i humitat estan controlades per un termostat de la màxima precisió.

El medi està format, normalment, per macroelements, microelements, vitamines, hormones, sucre i agar.

Entre les 4 i 8 setmanes, la part de la planta que hom ha posat a multiplicar, cal que sigui dividida i posada en medi nou, pot donar entre 3 i 18 noves plantes (taxa de multiplicació). Aquesta feina hom la realitza dintre de la cambra de fluxe i hom treballa amb bisturí i pinces.

La fase posterior és la d'arrelament, que és quan són suprimides les hormones de multiplicació i són induïdes les hormones d'arrelament. Aquesta etapa pot durar entre 15 i 30 dies.

Un cop arrelades "in vitro", procedim a aclimatar les noves plantes a les noves condicions normals de creixement dintre d'un hivernacle. Aquesta etapa sols dura entre 8 i 15 dies. Des d'aquest moment les plantes queden instal·lades dintre els hivernacles o umbracles i comença el procés de creixement, que consisteix en la col·locació dintre de pots o

torretes que serviran com a suport de la part aèria.

El tipus de pot o torreta té importància per l'estètica de la planta. Les mides i formes són molt variades: generalment són del tipus rodó amb una boca més gran, formant un con truncat. Els materials més usats són el fang i el plàstic. Han de tenir un drenatge adequat per a retenir l'aigua a fi que les arrels puguin absorbir els elements, però suficient per a que l'excés de sòl o aigua pugui ésser expulsat per a no perjudicar les arrels.

En aquesta fase de creixement, a les plantes se'ls donen els adobs, regs i tractaments necessaris, així com la temperatura i llum que necessiten.

Els adobs són donats generalment cada 8-15 dies, segons l'època de l'any. Els regs són periòdics i consisteixen en mullar just tot el substrat. Els tractaments contra fongs i insectes són fets procurant que la planta quedi ben banyada pel líquid.



Cultiu in vitro.

J.M. Gel

ACLIMATACIÓ I VENDA

Un cop la planta està acabada, passa, generalment, per un període d'aclimatació, ja que hom ha de preveure que quan es vengui i vagi a decorar un jardí o una casa, el microclima no serà el mateix que dintre de l'hivernacle.

Aquesta aclimatació pot durar de 8 a 15 dies i es fa perquè la planta no pateixi un "shock". Passada aquesta fase, la planta ja està preparada per a la venda.

Els canals de distribució més freqüents són:

Venda directa de vivers a detallistes, tant si són botiguers com si vénen directament en els mercats de pobles, que tanta empenta tornen a tenir avui.

Venda a majoristes, que més tard les faran arribar a particulars o altres detallistes, segons sigui la seva estructura comercial.

Venda a "Gardens Centers", que posteriorment les vendran directament als particulars i que sembla ser un canal que pren una gran importància actualment a Catalunya.

Exportació. Degut a les noves tècniques adoptades pel floricultor, el Maresme comença a exportar una sèrie de plantes que anteriorment era impensable que fossin exportades i que ara poden competir amb les d'altres països d'una tradició més forta que la nostra.

ALGUNES DADES ESTADÍSTIQUES

Generalment, les dades estadístiques són molt difícils de calcular, si bé hom té dades orientatives i comparatives.

El consum per càpita de flors i plantes és al voltant de 800 ptes. a Suècia i Noruega, baixant a 650 ptes. a Alemanya, 600 a Suïssa, 400 a França i Itàlia, per arribar a les 150-200 a Espanya.

Per altra banda, l'exportació espanyola és mínima, men-

tre que les importacions de plantes ornamentals —tant de plantes acabades com de petites plantes per a fer créixer i vendre posteriorment— les xifres estan entre els 3.000 i 4.000 milions de pessetes.

Una de les coses més importants a tenir en compte dintre del món de les plantes ornamentals és una educació i coneixements que cal tenir per part de tots —que sembla que van entrant molt pausadament, començant pel floricultor fins arribar a la persona que té les plantes a casa— sobre el fet que una planta és un ésser viu i que per a cuidar-la calen una sèrie de detalls perquè aquesta planta ens pugui viure el temps normal que tots desitgen.

Per aconseguir això, en primer lloc, el floricultor ha d'ésser un bon professional i només vendre les plantes que sap que estan a punt i que són aptes perquè puguin viure a casa del client.

Els botiguers i detallistes cal que informin bé a la clientela dels punts necessaris perquè aquestes plantes puguin ser ben cuidades, assessorant-los amb els adobs, insecticides, localització dintre la casa, aireig, reg, llum, etc.

Si fem això, arribarem a comprendre una mica més les plantes i podrem tenir exemplars durant anys, com es veu a d'altres països, en els quals, encara que tenen un clima més advers al nostre, les plantes duren molt més temps, i no podem oblidar que cada cop ens és més necessari tenir plantes entre nosaltres per a trencar una mica la fredor dels llocs que habitem. Això ho comencen a entendre els arquitectes i un dels exemples més significatius és un edifici bancari a la Diagonal de Barcelona on en lloc de veure ciment i vidres, només veiem vidres i plantes.

Per tant, el factor cultural pren una gran importància en aquest món de la flor i la planta ornamental, doncs en augmentar el nivell cultural, les persones ens tornem més sensibles i necessitem sentir-nos rodejades d'elements que satisfacin els nostres sentits. Un exemple el trobem en els països europeus amb un gran nivell cultural, on trobem flors i plantes a totes les manifestacions públiques, hotels, restaurants, etc. adornant i donant una bona nota de color.

EVOLUCIÓ I PERSPECTIVES

El cultiu de les plantes ornamentals està en una fase evolutiva important, i cada vegada més les exigències del mercat fan que les millores siguin més espectaculars. Hem d'aconseguir més comoditat, que els substrats siguin menys pesats, els testos o torretes més decoratius, hom arribi a tenir jardins interiors a les cases i fins i tot moltes plantes es facin créixer en cultiu d'hidropònia, o sigui, sense terra o substrat.

Hom exigeix que les plantes tinguin cada vegada més qualitat i siguin més vistoses, intentant el productor cultivar noves varietats i espècies.

Les perspectives poden ésser bones tenint en compte les necessitats que ens hem creat de conèixer amb plantes a casa nostra o en el jardí, com ja dèiem anteriorment. En contrapartida, en aquests moments la crisi energètica fa que les empreses estiguin en una etapa incerta, ja que les inversions són costoses, l'estalvi energètic problemàtic i la mecanització molt difícil, ja que la major part de feines són manuals, amb una mà d'obra que cada vegada ha de ser més especialitzada.

Varietats de cactàcees exposades.

